

Laura-Roxana POPOVICIU

RĂSPUNDEREA PENALĂ A MINORULUI

Copyright © 2012, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPOVICIU, LAURA ROXANA

Răspunderea penală a minorului / Laura-Roxana

Popoviciu. - București : Pro Universitaria, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-459-7

343.222:343.915

ABREVIERI

Alin	Alineat
Art.	Articol
C.A.	Curtea de Apel
C.D.	Culegere de Decizii
C. pen.	Codul penal
C. proc. pen.	Codul de procedură penală
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
Dec.	Decizie
Dec. Pen.	Decizia penală
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
AI.J.J.S	AGORA International Journal of Juridical Sciences
I.P.J.	Inspectoratul Poliției Județene
Lit.	Litera
M. Of.	Monitorul Oficial
Op. Cit.	Opera citată
O.N.U.	Organizația Națiunilor Unite
O.U.G.	Ordonanța de Urgență a Guvernului
P.	Pagina
R.D.P.	Revista de drept Penal
R.R.D.	Revista Română de Drept
S.P.	Secția Penală
T.S.	Tribunalul Suprem
Vol.	Volumul

CUVÂNT ÎNAINTE

Minorul este o realitate deosebit de importantă a vieții sociale din toate punctele de vedere.

Accederea acestuia în planul dreptului penal implică o responsabilitate a tuturor factorilor implicați în asigurarea unei stabilități normale a sistemului juridico-social.

Din păcate realitatea practică relevă tendințele de creștere a fenomenului de infraționalitate a minorilor.

Întrebarea care se pune în mod firesc este ce determină aceste tendințe de creștere și cum se poate lupta eficient pentru limitarea intensității sporite acesteia.

Răspunsul, la fel ca și problema complexă, nu poate fi unul simplu.

Evoluția infraționalității minorilor a fost influențată de o serie de factori și condiții care împreună au generat acest fenomen îngrijorător.

Trebuie ținut cont și de faptul că nu orice minor care a comis o faptă penală poate răspunde din punct de vedere penal.

Numai atunci când el dobândește în mod deplin aptitudinea de a-și da seama de ceea ce este bine și ceea ce este rău, de ceea ce poate fi și ceea ce nu poate fi permis, se poate pune problema răspunderii penale pentru minor.

În România, legislația penală în acest domeniu a fost reglementată în Codul penal de la 1864, continuând cu cel de la 1936, Codul penal de la 1969 care prevede un sistem sancționator pentru minori alcătuit din măsuri educative și pedepse și terminând cu Noul Cod penal român care renunță la pedepse. El prevede ca sancțiuni penale aplicabile minorului doar măsurile educative.

Am constatat din păcate, că infraționalitatea în rândul minorilor a devenit un fenomen deosebit de îngrijorător, realitatea

confirmându-ne acest aspect zilnic, fiind suficient să deschidem televizoarele sau radioul unde sunt anunțate manifestări penale ale minorilor.

M-am oprit asupra acestei teme, având în vedere faptul că în calitate de cadru didactic universitar am fost implicată în mod direct în contacte permanente cu minorii, în special cu liceenii, Universitatea la care lucrez fiind antrenată într-o serie de proiecte care au implicat activ antrenarea liceenilor.

În acest sens, în colaborare cu un grup de colegi am și lansat o Conferință internațională cu tema „Regimul juridic sancționator al delincvenței juvenile” și a unui proiect de prevenire și combatere a acestei forme de infracționalitate prin dezbateri desfășurate în licee pe această temă.

Calitatea specială a infractorului minor este determinată de particularitățile acestei categorii și de grija și protecția care trebuie manifestată în contactele de orice natură stabilite cu aceștia.

Un moment important în ceea ce privește armonizarea legislației românești cu cea a Uniunii Europene l-a constituit data de 1 ianuarie 2005 când au intrat în vigoare prevederile legii nr. 272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, în Capitolul V din această lege fiind reglementată protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal precum și Noul Cod Penal Român care în Titlul V reglementează cazurile și condițiile în care un minor răspunde penal.

De asemenea fenomenul criminal al minorilor a evoluat o dată cu realitățile economico-sociale existente, cu apariția de noi infracțiuni, constatându-se o accentuare a precocității infracționale.

Cercetarea pe care o propunem urmărește, în primul rând, elaborarea unui studiu cu caracter general asupra răspunderii penale a minorului și a elementelor care contribuie la conturarea sa.

Sub acest aspect, vor fi avute în vedere noțiunile generale despre constrângerea penală față de minori, stabilirea raportului juridic de drept penal potrivit vârstei persoanelor și particularitățile și evoluția legislației penale românești în privința răspunderii penale a minorului, infracționalitatea juvenilă cu cauzele sale, consecințele și măsurile de combatere.

În continuare, va fi studiat sistemul răspunderii penale a minorului cu referire la faptul că sunt minori care răspund penal, precum și minori care nu răspund penal, cu abordarea sistemului sancționator al minorilor care prezintă particularități din mai multe puncte de vedere, apoi dezvoltarea măsurilor educative și pedepselor aplicabile minorilor și procedura în cauzele cu infractori minori.

Sunt amintite unele instituții cu atribuții în domeniul delincvenței juvenile.

Având în vedere că avem un Nou Cod penal român care va intra în vigoare m-am oprit asupra tratării aspectelor minorității așa cum sunt reglementate în acesta.

Autoarea

CAPITOLUL I

INFRACTORUL MINOR

Secțiunea 1. Infraționalitatea – fenomen social

Fenomen mondial, deosebit de complex, extrem de frecvent, marcant într-o măsură covârșitoare în societatea umană deoarece implică consecințe atât individuale, de grup cât și generale este fenomenul infrațional.

Aceste consecințe negative ale fenomenului infrațional își fac simțită prezența în toate domeniile de activitate, astfel că vastitatea lui nu poate fi studiată doar de către o știință.

Implicând o multitudine de aspecte de ordin social, moral, familial, economic, juridic, politic, financiar s-au conturat în jurul fenomenului infrațional o multitudine de științe între care există mai mare sau mai mică legătură, științe care urmăresc definirea acestui fenomen, identificarea funcțiilor lui, metodelor și cauzelor de producere, frecvența sa, procedee de reducere și metode și mijloace de luptă împotriva lui.

Ca orice fenomen social, infraționalitatea reprezintă un sistem cu proprietăți și funcții proprii, distincte calitativ de cele ale elementelor componente¹.

În cadrul doctrinei² se face o distincție între:

- infraționalitatea reală,
- infraționalitatea aparentă,
- infraționalitatea legală.

Astfel din definirea acestor concepte deducem următoarele:

- Infraționalitatea reală presupune totalitatea faptelor penale săvârșite pe un anumit teritoriu, într-o perioadă de timp determinată, cunoscute a fi săvârșite sau necunoscute.

---

¹ Gh. Nistoreanu, C. Păun, *Criminologie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995, p. 39

² Idem

- Infraționalitatea aparentă cuprinde totalitatea infracțiunilor semnalate sistemului justiției penale și înregistrate ca atare.

- Infraționalitatea legală reprezintă totalitatea infracțiunilor pentru care s-au pronunțat hotărâri de condamnare rămase definitive³.

Infrațiunea este prin manifestarea și consecințele sale un fenomen antisocial. Ea exercită o influență negativă asupra drepturilor cetățenilor, asupra ordinii de drept provocând repercusiuni antisociale largi⁴.

Studiul infracțiunii este cuprins în dreptul penal care la rândul lui cuprinde totalitatea normelor juridice prin care se arată în ce condiții o faptă este infracțiune, felul infracțiunilor, sancțiunile care se aplică în cazul comiterii lor și răspunderea penală în vederea apărării ordinii de drept împotriva unor asemenea fapte⁵.

Acest ansamblu de norme juridice este structurat într-un sistem în jurul instituțiilor fundamentale ale dreptului penal:

- infracțiunea
- sancțiunile penale
- răspunderea penală

Datorită importanței deosebite a instituției infracțiunii în cadrul dreptului penal, legiuitorul a definit în mod expres infracțiunea. În legislația penală actuală, s-a adoptat denumirea generală de infracțiune pentru orice faptă care întrunește trăsăturile arătate în art. 17 alin. 1 Cod Penal.

Astfel, potrivit art. 17 Cod penal infracțiunea *este fapta care prezintă pericol social, este săvârșită cu vinovăție și este prevăzută de legea penală*.

De asemenea, infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale.

Ea produce consecințe deosebite din punct de vedere juridic, antrenând răspunderea penală care constituie forma cea mai severă a răspunderii juridice.

---

³ Ibidem

⁴ I. Oancea, în V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, *Explicații teoretice ale Codului Penal Român*, Vol. I, Ediția a II-a, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003 p. 94

⁵ V. Mirisan, *Drept penal partea generală*, Editura Lumina Lex Bucuresti, 2004, p. 14

Faptele de pericol social sunt prevăzute în norme juridice și dacă sunt săvârșite, atrag răspunderea penală, infracțiunea devenind în felul acesta o categorie juridică⁶.

De altfel, examinându-se conceptul de infracțiune se constată că este un fenomen complex care îmbracă mai multe aspecte: material, social-istoric și juridic⁷.

- *Aspectul material*: Privită din punct de vedere material, infracțiunea este o activitate omenească îndreptată împotriva regulilor de conviețuire socială, este o activitate antisocială, neconvenabilă pentru relațiile sociale⁸.

„Atitudinea socială normală, a individului este respectul față de legi și față de drepturile celorlalți. Este normală, întrucât apare evident faptul că nerespectarea legii și a drepturilor celorlalți conduce la haos social, iar haosul înseamnă negarea normalității, cu efect direct, negativ chiar împotriva celui care încalcă la un moment dat legea”⁹.

Din punct de vedere material infracțiunea este o activitate ilicită a omului, cu un grad de pericol social mai ridicat în raport cu alte forme de ilicit juridic datorită urmărilor sale¹⁰.

- *Aspectul social-politic*: ținând seama de cauzele care o determină, cadrul de desfășurare și împotriva cui se îndreaptă, infracțiunea este un fapt social-istoric¹¹. Este un fenomen social pentru că se produce numai în societate, acolo unde există relații sociale (reprezentând tocmai o perturbare a bunului mers al societății) și este un fenomen istoric deoarece a apărut într-un anumit moment al dezvoltării societății, atunci când s-au ivit cauze și condiții care au determinat și favorizat apariția ei¹².

---

⁶ M. Basarab, *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 124, 125

⁷ A. Boroș, *Drept penal. Partea generală*, Editura C. H. Beck, București, 2006, p. 100

⁸ I. Oancea, în V. Dongoroz și colectiv, op. cit., p. 89

⁹ I. D. Romoșan, *Vinovăția în dreptul civil român*, Editura All Beck, București, 1999, p. 2

¹⁰ M. Basarab, op. cit., p. 124

¹¹ Idem

¹² I. Oancea, în V. Dongoroz și colectiv, op. cit., p. 90

- *Aspectul juridic*: derivă din aceea că ea este îndreptată împotriva celor mai importante valori sociale care sunt ocrotite de către stat prin normele de drept.

Faptele de pericol social sunt prevăzute în norme juridice și dacă sunt săvârșite atrag răspunderea penală, iar fenomenul antisocial primește o nouă apreciere, o apreciere din partea statului și prin aceasta devine un fenomen juridic, un fapt generator de obligație¹³.

În sfera relațiilor sociale, prin lege, statul își rezervă dreptul absolut de a valoriza și decide asupra unor acte și fapte juridice (ex: răspunderea penală, răspunderea civilă, răspunderea administrativă).

Legiuitorul, prin norma juridică, introduce în viața socială o serie de reguli pe care indivizii trebuie să le urmeze, care pot consta fie în precizarea unor acțiuni care trebuie realizate cu necesitate, fie în fixarea unor interdicții caz în care anumite acțiuni nu trebuie realizate, individul trebuind să se abțină de la săvârșirea lor.

Faptele cele mai periculoase pentru societate au fost prevăzute și pedepsite prin legi, gravitatea pedepselor aplicate pentru săvârșirea acestor fapte fiind determinată de persoana făptuitorului și pericolul social al acestor fapte.

Printre cei care au formulat primele explicații cu privire la fenomenul infracțional se număra și Cesare Bonesana, marchiz de Beccara, fondatorul dreptului penal modern, în același timp și precursor al gândirii criminologice¹⁴.

„Moștenirea beccariana” se rezumă la o carte de buzunar dar care și după două secole da la apariția sa conține idei care sunt încă actuale. Astfel, lucrarea apărută în 1764 la Milano „Despre crime și delict” a lui Cesare Beccaria a revoluționat gândirea juridico-penală, până atunci raportată la unele vechi șabloane devenite total anacronice.

Principalele idei exprimate în Tratatul lui Beccaria ar putea fi sistematizate astfel:

- „Codificarea riguroasă a delictelor și a pedepselor, necesitatea elaborării unui corp de legi scrise, clare și accesibile, idee care susține principiul legalității delictelor și pedepselor;

---

¹³ Idem

¹⁴ V. Cioclei, *Manual de criminologie*, Editura All Beck, 2005, București, p. 51